

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI

**INSTYTUT EKONOMII
I FINANSÓW**

mgr Michał Prusinowski

Autoreferat rozprawy doktorskiej

**PROCES WYBORCZY A NIERÓWNOŚCI EKONOMICZNE
W STANACH ZJEDNOCZONYCH W LATACH 1970-2020**

Rozprawa doktorska
napisana pod kierunkiem

dr. hab. Tomasza Bernata, prof. US

Szczecin 2023

Spis treści

1. Uzasadnienie wyboru tematu	3
2. Cel badań i hipoteza badawcza	5
3. Struktura pracy	7
4. Okres badawczy	10
5. Metody badawcze.....	10
5.1. Metody pozyskania danych badawczych	11
5.2. Metody opracowania danych badawczych	11
5.3. Szczegółowe metody badawcze	12
6. Źródła badawcze	13
7. Wyniki badań.....	14
7.1. Nierówności ekonomiczne	14
7.2. Redystrybucja a nierówności ekonomiczne	16
7.3. Finansowanie federalnych kampanii wyborczych.....	19
7.4. Źródła finansowania federalnych kampanii wyborczych.....	21
8. Wnioski końcowe	23
Załącznik 1. Spis treści rozprawy doktorskiej.....	26

1. Uzasadnienie wyboru tematu

Pieniądze są niezbędnym elementem demokratycznego procesu decyzyjnego oraz konkurencji odbywającej się w jego ramach. Finansowanie demokracji jest dla wyborców kanałem poparcia politycznego; partiom politycznym i kandydatom służy natomiast realizacji bardziej skutecznej komunikacji i kształtowaniu społecznych poglądów. Pieniądze nie są jednak czynnikiem neutralnym, a kwota jaką wyborcy skłonni są wesprzeć kandydata stanowi istotny warunek jego wyborczego sukcesu – nawet jeśli nie rozstrzyga ona o ostatecznym zwycięstwie.

Różnice w możliwości finansowego wsparcia i chęć realizacji własnych interesów przez osoby fizyczna i prawne prowadzą do kształtowania się zjawiska **przejęcia polityki**. Termin ten określa powtarzający się lub stały proces ukierunkowania decyzji politycznych na rzecz realizacji potrzeb określonych grup interesu, co najczęściej odbywa się kosztem ogółu społeczeństwa¹. Przejęcie polityki to złożony proces, na który składa się szeroka gama czynników. Ich podstawowe rozróżnienie wskazuje dwie grupy: **czynniki pośrednie**, gdzie wyróżnia się niezależną komunikację grup interesu, mającą na celu kształtowanie postrzegania pewnego problemu, celem wywarcia politycznej presji; a także **czynniki bezpośrednie**, obejmujące działania zaplanowane na wpływanie na decyzje samych polityków, pośród których budowanie poczucia współzależności stanowią najistotniejsze narzędzie².

Prywatne finansowanie to skuteczny środek kształtowania tego rodzaju wzajemnie korzystnych relacji. Jeśli warunkuje ono możliwość udziału w procesie wyborczym, wpływa na efektywności kampanii wyborczej czy pozwala dostosować się do wymogów konkurencji, staje się też istotnym czynnikiem sukcesu, co w rezultacie motywuje kandydatów do zabiegania o prywatne środki. Konsekwencją tego, jak wskazują Lessig³, Foreman⁴ i Hasen⁵ jest zmiana w **responsywności** wynikająca z uzależnienia kandydata, jego działań, propozycji i przyszłych decyzji od podmiotów zdolnych i gotowych przekazać odpowiednio duże wsparcie.

Jednocześnie koszty kampanii wyborczych rosną. Szczególnym tego przykładem są Stany Zjednoczone⁶. Tam, gdzie możliwości uczestnictwa i efektywnej wyborczej rywalizacji

¹ OECD, *Preventing Policy Capture: Integrity in Public Decision Making* (Paryż: OECD Publishing, 2017), s. 33-47, <https://doi.org/10.1787/9789264065239-en> (dostęp: 25.02.2023).

² Ibidem, s. 33-47.

³ Lawrence Lessig, "What an Originalist Would Understand 'Corruption' to Mean", *California Law Review* 102 (2014), nr 1, s. 1-24, <https://www.jstor.org/stable/23784363> (dostęp: 25.02.2023).

⁴ Conrad Foreman, "Money in Politics: Campaign Finance and Its Influence Over the Political Process and Public Policy", *UIC Law Review* 52 (2018), nr 1, s. 202-245, <https://repository.law.uic.edu/lawreview/vol52/iss1/8/> (dostęp: 25.02.2023).

⁵ Richard L. Hasen, *Plutocrats United. Campaign Money, the Supreme Court, and the Distortion of American Elections* (Yale University Press, 2016), s. 37-63.

⁶ "Cost of Election", OpenSecrets.org, <https://www.opensecrets.org/elections-overview/cost-of-election?cycle=2020&display=T&infl=N> (dostęp: 26.02.2023).

zmuszają kandydatów do zabiegania o prywatne pieniądze, wzrost kosztów kampanii rodzi **bariery**, a zarazem bodźce do zabiegania o wsparcie bardziej zamożnych wyborców, na co wskazują Lessig⁷, Biersack⁸ i Foreman⁹. Tym samym, choć to głosy oddane przez wyborców rozstrzygają o ostatecznym zwycięstwie lub przegranej kandydata, zdolność pozyskania prywatnego finansowania **determinuje liczbę możliwości na kartach wyborczych**¹⁰.

Koncentracja finansowania prywatnego i jednoczesny wzrost jego znaczenia dla efektywnego udziału w procesie wyborczym dostarczają zatem odpowiedzi na pytanie o **powody większej responsywności względem zamożnych podmiotów**. Wskazują również na jej konsekwencje – kształtowanie się zjawiska **przejęcia polityki**, które zakłada chęć uzyskania przez podmioty prywatne większego wpływu na demokratyczny proces decyzyjny, niż wynikałoby to z obowiązujących reguł i wartości demokratycznego systemu politycznego. **Finansowanie prywatne**, szczególnie w dobie wzrostu kapitałochłonności i koncentracji źródeł finansowania, jest dla tego znakomitym środkiem. Finansowanie prywatne pozwala na powstawanie wskazanych już powiązań polityki i podmiotów prywatnych, które niosą korzyści zarówno kandydatom, jak i grupom interesu zapewniającym im finansowe wsparcie¹¹.

Korzyści z perspektywy uczestników tej relacji dla ogółu społeczeństwa przyjmują jednak postać **negatywnych konsekwencji**, najczęściej o charakterze ekonomicznym. Pośród nich wskazuje się przede wszystkim faworyzujące określone podmioty lub grupy podmiotów ulgi podatkowe, subsydia czy łatwiejszy dostęp do kontraktów rządowych. Konsekwencje mogą przyjmować jednak również postać rozstrzygnięć ogólnopaństwowych, jak reformy polityki podatkowej, zdrowotnej czy społecznej¹². **Przejęcie polityki może stanowić zatem istotny czynnik wzrostu nierówności ekonomicznych**¹³.

⁷ Lawrence Lessig, *They Don't Represent Us...*, op. cit., Chapter 1. Unrepresentative "Them", Chapter 2. Unrepresentative "Us", Kindle.

⁸ Bob Biersack, "8 years later: How Citizens United changed campaign finance, Center for Responsive Politics", OpenSecerts.org, <https://www.opensecrets.org/news/2018/02/how-citizens-united-changed-campaign-finance/> (dostęp: 26.02.2023).

⁹ Conrad Foreman, "Money in Politics: Campaign Finance and Its Influence Over the Political Process and Public Policy", *UIC Law Review* 52 (2018), nr 1, s. 202-245, <https://repository.law.uic.edu/lawreview/vol52/iss1/8/> (dostęp: 25.02.2023).

¹⁰ Daniel I. Weiner, Benjamin Brickner, "Electoral Integrity in Campaign Finance Law", *New York University Journal of Legislation and Public Policy* 20 (2017), s. 33-50, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2824750 (dostęp: 26.02.2023).

¹¹ OECD, *Preventing Policy Capture: Integrity in Public Decision Making* (Paryż: OECD Publishing, 2017), s. 33-47, <https://doi.org/10.1787/9789264065239-en> (dostęp: 25.02.2023).

¹² Ibidem, 33-47.

¹³ Oxfam, *How Elites Capture Fiscal Policy, and Its Impacts on Inequality in Latin America and The Caribbean (1990-2017). Executive Summary* (Oxfam International, 2018), s. 6-14, <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620600/rr-captured-democracies-161118-summ-en.pdf> (dostęp: 25.02.2023).

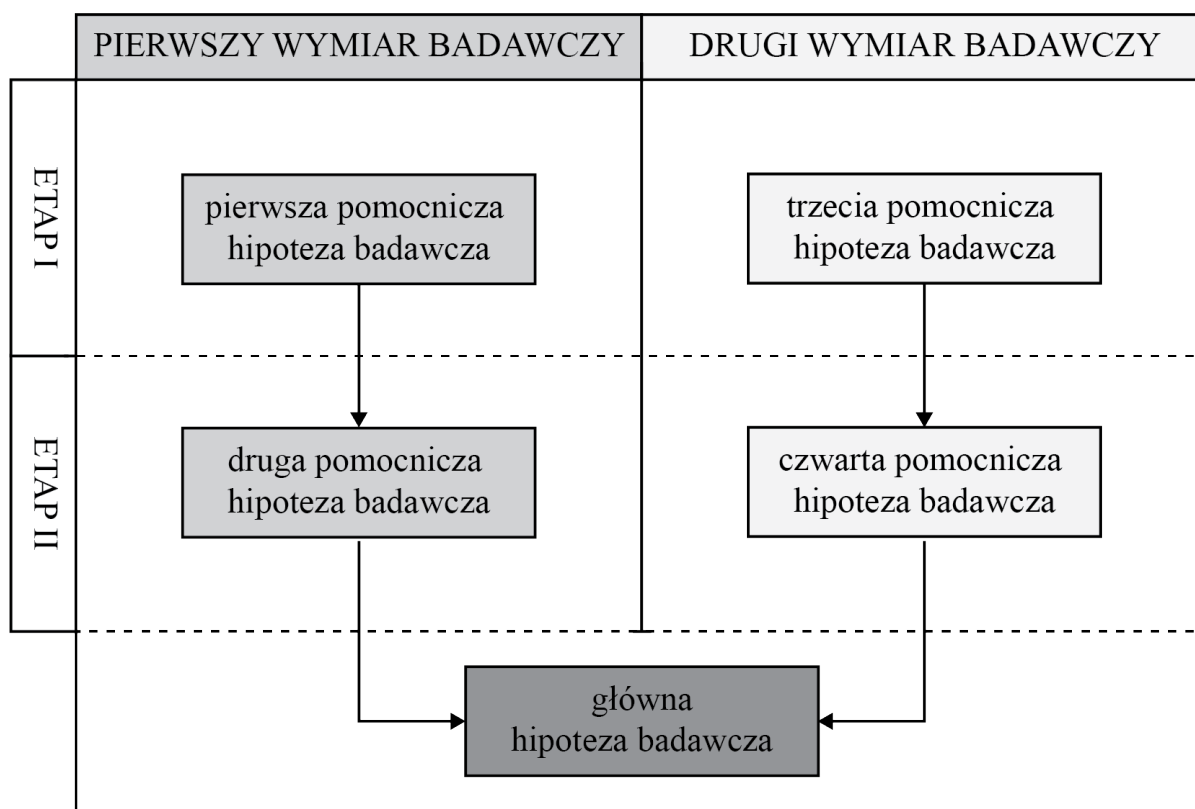
Unikalność zrealizowanych badań, jak i dostarczone uzupełnienie luki poznawczej, szczególnie na gruncie polskich badań nierówności ekonomicznych, choć odnoszących się do Stanów Zjednoczonych, polega zatem na połączeniu problematyki kluczowej dla równości politycznej, to jest znaczenia finansowania procesów wyborczych dla rezultatów procesów decyzyjnych państwa z konsekwencjami dla dysproporcji o charakterze ekonomicznym.

2. Cel badań i hipoteza badawcza

Za **cel badań** przyjęto zbadanie możliwości oddziaływania na politykę gospodarczą państwa przez finansowe zaangażowania osób fizycznych i prawnych w procesy wyborcze oraz wskazanie odpowiedzi na pytanie czy ewentualne konsekwencje tego zjawiska znajdowały przełożenie na poziom nierówności ekonomicznych w Stanach Zjednoczonych.

Na podstawie przyjętego celu badań sformułowano dwie kategorie hipotez badawczych: **pomocnicze hipotezy badawcze** oraz **główną hipotezę badawczą**. Ramowy schemat badań własnych, przedstawiony na Grafice 1., wskazuje ponadto dwa przyjęte w pracy wymiary i etapy badawcze, przypisując do nich określone pomocnicze hipotezy badawcze.

Grafika 1. Ramowy schemat badań własnych

Źródło: opracowanie własne.

Realizacja celu badawczego odbyła się w drodze weryfikacji głównej hipotezy badawczej, zakładającej, iż:

Główna hipoteza badawcza: *Proces wyborczy Stanów Zjednoczonych pozwala osobom fizycznym i prawnym na finansowe wsparcie działalności politycznej, a tym samym umożliwia wykorzystanie przewagi ekonomicznej do promowania określonych koncepcji polityki gospodarczej, w konsekwencji prowadząc do pogłębienia nierówności ekonomicznych.*

Dwuwymiarowość przyjętego problemu badawczego ukształtowała sformułowane założenia metodologiczne co do struktury i realizacji badań własnych. Określone zostały cztery pomocniczych hipotezy badawcze; po dwie dla każdego z przyjętych **wymiarów badawczych**. Wymiary badawcze stanowiły części struktury badań odpowiadające podstawowym przestrzeniom analitycznym – nierównościom ekonomicznym w Stanach Zjednoczonych i finansowania federalnych kampanii wyborczych. Każdy z wymiarów badań własnych podzielony został na dwa **etapy badawcze**. Etapy badawcze posłużyły dostarczeniu wniosków częściowych, rezultatów weryfikacji pomocniczych hipotez badawczych, które wspólnie stanowiły podstawę dla **weryfikacji głównej hipotezy badawczej**.

Pierwszy wymiar badawczy poświęcony został analizie nierówności ekonomicznych oraz ich przyczyn o charakterze politycznym w Stanach Zjednoczonych. Posłużył weryfikacji pierwszej i drugiej pomocniczej hipotezy badawczej, odpowiadających pierwszemu i drugiemu etapowi pierwszego wymiaru badawczego. Weryfikacja pomocniczych hipotez badawczych wymiaru pierwszego posłużyła dostarczeniu wniosków częściowych, w zakresie struktury i przemian nierówności ekonomicznych, a także wpływu podatków i transferów na obserwowane wartości i zachodzące zmiany nierówności ekonomicznych.

Pierwsza pomocnicza hipoteza badawcza: *W latach 1970-2020 w Stanach Zjednoczonych nastąpił wzrost koncentracji agregatów dochodu i majątku na rzecz górnych percentyli struktury dystrybucji, powodując wzrost nierówności ekonomicznych.*

Druga pomocnicza hipoteza badawcza: *Zmiany w zakresie podatków i transferów w latach 1970-2020 przyczyniły się do obniżenia efektywności redystrybucji w Stanach Zjednoczonych i spowodowały zwiększenie udziałów górnych percentyli struktury dystrybucji w agregatach dochodu i majątku.*

Drugi wymiar badawczy, poświęcony analizie finansowania federalnych kampanii wyborczych w Stanach Zjednoczonych, przemian jakościowych i ilościowych ich zakresu

i struktury na przestrzeni badanego okresu, posłużył weryfikacji trzeciej i czwartej pomocniczej hipotezy badawczej. Weryfikacja pomocniczych hipotez badawczych wymiaru pierwszego posłużyła dostarczeniu wniosków cząstkowych, w zakresie praktycznego i prawnego wymiaru regulacji procesów wyborczych na poziomie federalnym, finansowaniu federalnych kampanii wyborczych stanowiących element tych procesów, a w końcu wniosków na temat ilościowego wymiaru wartości, struktury i dynamiki finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciach wydatkowym i źródłowym.

Trzecia pomocnicza hipoteza badawcza: *Zmiany regulacji prawnych finansowania federalnych kampanii wyborczych w Stanach Zjednoczonych spowodowały zwiększenie możliwości finansowania kampanii wyborczych w zakresie ilościowym i podmiotowym, co przełożyło się na wzrost wartości finansowania w ujęciu wydatkowym w latach 1975-2020.*

Czwarta pomocnicza hipoteza badawcza: *Zmiana struktury finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu źródłowym w Stanach Zjednoczonych w latach 1975-2020 pogłębiła uzależnienie kandydatów federalnych od osób fizycznych i prawnych o wysokich wartościach wydatków.*

3. Struktura pracy

Rozprawa doktorska składa się ze wstępu, zakończenia i sześciu rozdziałów: dwóch rozdziałów teoretycznych, rozdziału metodologicznego, dwóch rozdziałów badawczych oraz rozdziału poświęconego wnioskom badawczym.

Rozdział I, o charakterze teoretycznym, odniósł się do problemu nierówności ekonomicznych oraz ich przyczyn. Rozpoczyna go przybliżenie pojęć dochodu i majątku, podstawowych dla analizy nierówności ekonomicznych w zakresie rezultatów. Następnie omówiona została problematyka dystrybucji; kluczowych przemian w podejściu do jej badań na przestrzeni ostatnich dwóch wieków, aż do koncepcji analitycznej zaproponowanej przez Kuzneta, będącej fundamentem dla dzisiejszych metod. Dalej przedstawione zostały teoretyczne koncepcje badań nierówności ekonomicznych, a także wskazana ta przyjęta w badaniach własnych, to jest nierówność rezultatów, rozpatrująca dysproporcje w dystrybucji agregatów dochodu i majątku. Rozwinięciem dla teoretycznego ujęcia nierówności ekonomicznych stało się przybliżenie bieżących globalnych trendów w zakresie dystrybucji wskazanych agregatów. Rozdział I kończy przegląd literatury w zakresie przyczyn nierówności ekonomicznych w perspektywie teoretycznej i empirycznej. Omówione zostały przyczyny o

charakterze ekonomicznym, społecznym, a także politycznym, kategorii kluczowej, uwzględniającej konsekwencje przyjmowanych koncepcji polityki gospodarczej dla poziomu nierówności ekonomicznych.

Rozdział II zawiera teoretyczną analizę znaczenia kampanii wyborczych w procesach decyzyjnych państw liberalno-demokratycznych dla poziomu nierówności ekonomicznych. Rozdział rozpoczyna analiza pojęcia systemu politycznego, określającego formę sprawowania władzy w podmiotach politycznych oraz ich procesy decyzyjne. Spośród możliwych systemów politycznych to demokracja określona została jako forma, w której proces decyzyjny przyjmuje postać procesu wyborczego, to jest kampanii wyborczej i wyborów. W dalszej części, odnosząc się do najpowszechniejszej współcześnie formy demokracji, demokracji liberalnej, omówiono zagadnienie regulacji wyborczych, będących zbiorem zasad wyznaczających ramy procesu wyborczego. Teoretyczne, formalne i nieformalne podstawy posłużyły omówieniu problemu kampanii wyborczych rozpatrywanych przez pryzmat kształtu, roli i wpływu finansowania kampanii wyborczych na przebieg i rezultaty demokratycznego procesu decyzyjnego. Opierając się na wskazanych podstawach teoretycznych, rozdział zakończono przeglądem literatury w zakresie możliwości oddziaływania procesu wyborczego dla zmian w zakresie dystrybucji. Spośród istniejących konsekwencji, powodowane finansowaniem ukierunkowanie responsywności i wynikające z tego przejęcie polityki wskazano, jako możliwe przyczyny pogłębienie nierówności ekonomicznych.

Rozdział III poświęcono omówieniu założeń metodologicznych dla badań własnych, których rezultaty przedstawiono w niniejszej pracy. W rozdziale szczegółowo omówione zostały: ramowy schemat badań własnych oraz struktura badań własnych; przyjęty okres badawczy wraz z jego empirycznym uzasadnieniem; metody badawcze, z wyróżnieniem metod ogólnych i szczegółowych dla poszczególnych etapów badań; źródła badawcze, stanowiącej podstawę dla wnioskowania na temat przyjętej problematyki.

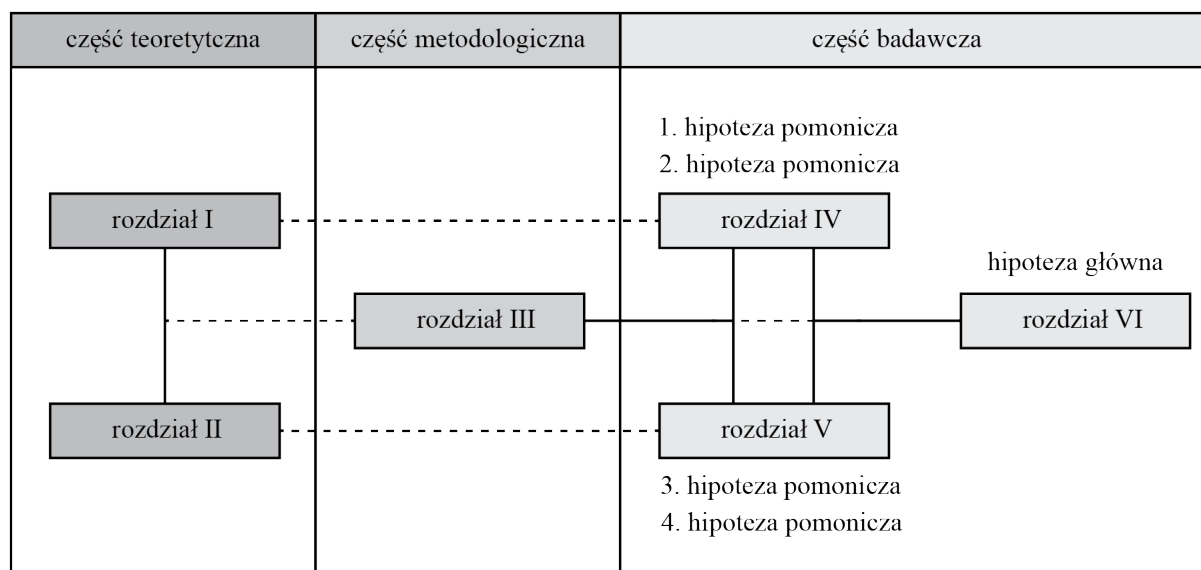
Rozdział IV, pierwszy o charakterze badawczym, prezentuje rezultaty badań własnych w zakresie nierówności ekonomicznych, co odpowiada realizacji założeń dwóch pierwszych z czterech przyjętych etapów badawczych. Rozdział rozpoczyna przybliżenie rezultatów analizy struktury dystrybucji zagregowanego dochodu w Stanach Zjednoczonych oraz jej przemian na przestrzeni badanego okresu. Następnie prezentowane są wnioski z analogicznej analizy zagregowanych wartości majątku w Stanach Zjednoczonych; istotnym odstępstwem jest tu jednak nieuwzględnienie w analizach wpływu opodatkowania, które w przeciwieństwie do dochodu, nie miało bezpośredniego przełożenia na wartość majątku. Rozdział kończy rozpatrzenie wpływu podatków i transferów w Stanach Zjednoczonych, traktowanych jako

potencjalne czynniki o charakterze politycznym, na dystrybucję agregatów dochodu i majątku, a przez to poziom nierówności ekonomicznych w latach 1970-2020.

Rozdział V, a więc drugi o charakterze badawczym, dostarcza rezultatów badań własnych w zakresie znaczenia procesu wyborczego dla poziomu nierówności ekonomicznych. Rozdział rozpoczyna wskazanie poziomu władz, które odpowiadały w badanym okresie w Stanach Zjednoczonych za kształtowanie analizowanego czynnika o charakterze politycznym, a więc redystrybucji. Po wskazaniu władz federalnych jako poziomu władz kompetentnych w badanym zakresie, przedstawiono wyniki analizy regulacji finansowania federalnych kampanii wyborczych. Następnie omówiono rezultaty analizy ilościowej finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu wydatkowym, które wspólnie z analizami poświęconymi regulacjom, odpowiadały trzeciemu etapowi badań własnych. Omówienie rezultatów ilościowej analizy źródeł finansowania federalnych kampanii wyborczych, stanowiącej czwarty etap badań własnych, rozpoczęto przybliżeniem struktury i dynamiki darowizn, pierwszej z badanych kategorii finansowania; w drugiej jego części, a zarazem ostatniej poświęconej prezentacji rezultatów badań własnych, analogicznie rozpatrzono zaś wydatki zewnętrzne, drugą badaną kategorię.

Rozdział VI posłużył zebraniu konkluzji będących rezultatem przeprowadzonych badań własnych oraz sformułowaniu ostatecznych wniosków badawczych. W pierwszym z trzech podrozdziałów zabrane zostały wnioski dla czterech etapów badań własnych, na postawie których dokonano następnie weryfikacji odpowiadających im pomocniczych hipotez badawczych. Drugi podrozdział poświęcony został wnioskowi w zakresie głównej hipotezy badawczej. W pierwszej kolejności, raz jeszcze, tym razem w odniesieniu do postawionego problemu badawczego rozpatrzone zostały wnioski cząstkowe, ze wskazaniem wynikających z nich wniosków ogólnych, stanowiących dalej podstawę dla weryfikacji głównej hipotezy badawczej. Podrozdział trzeci wskazuje zaś kierunki dalszych badań.

Grafika 2. Schemat pracy

Źródło: opracowanie własne.

4. Okres badawczy

Przyjęty w pracy okres badawczy objął lata 1970-2020. Wyznaczono go w oparciu o teoretyczną koncepcję nierównościowych fal Kuznetsa, zaproponowaną i przedstawioną przez Milanovica¹⁴, oraz dostępne historyczne wartości dystrybucji agregatów dochodu i majątku w Stanach Zjednoczonych. Pozwoliło to zdefiniować obecnie trwający cykl wzrostu nierówności ekonomicznych, który stał się jednocześnie obowiązującym dla badań własnych okresem badawczym. Zaznaczyć należy, iż lata 1970-2020 odpowiadały analizie amerykańskich nierówności w zakresie dochodu i majątku, a także badaniom udziałów podatków i transferów w agregacie dochodu. Badania finansowania federalnych kampanii wyborczych w zakresie wydatków i źródeł objęły lata 1975-2020, co spowodowane było wynikającym z regulacji prawnych brakiem wiarygodnych danych dla lat sprzed tego okresu.

5. Metody badawcze

Omówienie zastosowanych metod badawczych podzielone zostało na dwie etapy. Pierwszy z nich, obejmująca **części 4.1 oraz 4.2**, służy omówieniu ogólnych metody badawczych, to jest te zastosowane w całości badań własnych, w ramach wszystkich lub większości z ich etapów badawczych. **Część 4.3** wskazuje szczegółowych metod badawczych, grupy metod, które

¹⁴ Branko Milanovic, *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization* (Londyn: The Belknap Press of Harvard University Press, 2016), Chapter 2. Inequality within Countries, Kindle.

stosowane były jedynie w badaniach będących częścią poszczególnych wymiarów i etapów badawczych.

5.1. Metody pozyskania danych badawczych

Pozyskaniu danych badawczych o charakterze ilościowym posłużyła **metoda desk research**. Zastosowanie metody podyktowane było badaną tematyką. Badania dystrybucji agregatów dochodu, majątku, wpływów podatkowych, płatności transferowych i finansowania kampanii wyborczych wymagały odwołania się do danych makroekonomicznych, których pozyskanie i opracowanie wykraczałoby poza możliwości badań indywidualnych.

Pozyskiwanie danych wtórnych zrealizowane zostało w odniesieniu do baz danych, raportów czy publikacji naukowych opartych o tożsame założenia metodologiczne w zakresie wstępnego opracowania danych ilościowych. Dla agregatów dochodu, majątku, wpływów podatkowych i płatności transferowych oznaczało odwołanie się do źródeł stosujących wytyczne metodologii Distributional National Accounts (**DINA**)¹⁵; w przypadku finansowania federalnych kampanii wyborczych podstawową wytyczną było posługiwanie się danymi Federal Election Commission (**FEC**)¹⁶.

Źródła jakościowe pozyskane zostały z zastosowaniem **klasycznej metody badania dokumentów**, której zastosowanie w tym przypadku odnosi się jedynie do jej założeń co do formy gromadzenia materiału badawczego. Zastosowanie tej metody powodowane było prawnohistorycznym charakterem analiz regulacji procesów wyborczych i regulacji finansowania federalnych kampanii wyborczych. Metoda ta pozwoliła na opracowanie zbioru źródeł badawczych w postaci aktów prawnych, dokumentów urzędowych, raportów, analiz prawnych i publikacji naukowych, które poddano analizie w ramach dalszych etapów badań.

5.2. Metody opracowania danych badawczych

Do określania wartości realnych badanych agregatów wykorzystano **deflator PKB**, którego wartości dla Stanów Zjednoczonych w latach 1970-2020, dla roku bazowego 2020, obliczono w oparciu o dane bazy Banku Światowego. Dane ilościowe, opracowane w postaci szeregów czasowych dla wartości całkowitych i danych przekrojowych poddano analizie statystycznej z wykorzystaniem **metod opisu statystycznego**. W ramach wskazanej grupy odwołano się do dwóch metod badawczych – analizy struktury oraz analizy dynamiki. Uzyskane rezultaty analiz struktury i dynamiki zaprezentowane zostały w formie tabel i wykresów statystycznych.

¹⁵ Facundo Alvaredo et al., *Distributional National Accounts Guidelines: Methods and Concepts Used in the World Inequality Database* (World Inequality Lab, 2021), s. 17-83, <https://hal.science/hal-03307584/document> (dostęp: 21.02.2023).

¹⁶ "Campaign Finance Data", Federal Election Commission, <https://www.fec.gov/data/> (dostęp: 27.02.2023).

Analiza struktury posłużyła określeniu udziałów grup struktury dystrybucji w przypadku agregatów dochodu, majątku, wpływów podatkowych i płatności transferowych; dla finansowania federalnych kampanii wyborczych pozwoliło to na określenie udziałów poszczególnych kategorii badanego agregatu. Uzupełnieniem dla wniosków na temat struktury były te wynikające z analizy dynamik, które dla wszystkich badanych agregatów pozwoliły określić wartość zmian w czasie. Zastosowanie metod opisu statystycznego względem danych ilościowych było spójne: 1. dla badań agregatów dochodu, majątku, wpływów podatkowych i płatności transferowych, z metodologią DINA¹⁷; 2. dla badań finansowania federalnych kampanii wyborczych, z metodologią FEC¹⁸ i metodologią OpenSecrets.org¹⁹.

Badania jakościowe, badania regulacji prawnych federalnych procesów wyborczych i finansowania kampanii wyborczych będących ich częścią jakościowe, zrealizowano z wykorzystaniem **klasycznej metody badania dokumentów**, której założenia posłużył także zgromadzeniu materiału badawczego. Zastosowanie metody posłużyło opracowaniu i analizie źródeł jakościowych w ujęciu problemowym i problemowo-chronologicznym. Rezultaty przedstawione zostały w postaci opisowej, prezentującej wnioski w dwóch wymienionych wyżej ujęciach.

5.3. Szczegółowe metody badawcze

Tabela 1. Szczegółowe metody badawcze

ROZDZIAŁ	HIPOTEZA POMOCNICZA	ZAGADNIENIE	METODA BADAWCZA
Rozdział IV	Pierwsza pomocnicza hipoteza badawcza	Struktura i dynamika przemian dystrybucji agregatu dochodu w Stanach Zjednoczonych	- metoda desk Research - metoda udziałów grup percentylowych - metoda statystki opisowej
Rozdział IV	Pierwsza pomocnicza hipoteza badawcza	Struktura i dynamika przemian dystrybucji agregatu majątku w Stanach Zjednoczonych	- metoda desk Research - metoda udziałów grup percentylowych - metoda statystki opisowej
Rozdział IV	Druga pomocnicza hipoteza badawcza	Podatki i transfery a dystrybucja agregatu dochodu w Stanach Zjednoczonych	- metoda desk Research - metoda udziałów grup percentylowych - metoda statystki opisowej
Rozdział V	Trzecia pomocnicza hipoteza badawcza	Regulacje prawne w zakresie przedmiotu i podmiotów federalnych procesów wyborczych	- metoda desk Research - metoda badania dokumentów

¹⁷ Facundo Alvaredo et al., *op. cit.*, s. 17-83, <https://hal.science/hal-03307584/document> (dostęp: 21.02.2023).

¹⁸ "About campaign finance data", Federal Election Commission, <https://www.fec.gov/campaign-finance-data/about-campaign-finance-data/> (dostęp: 27.02.2023).

¹⁹ "Methodology", OpenSecrets.org, <https://www.opensecrets.org/campaign-expenditures/methodology> (dostęp: 27.02.2023).

		oraz finansowania federalnych kampanii wyborczych	
Rozdział V	Czwarta pomocnicza hipoteza badawcza	Struktura i dynamika przemian finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu, wydatkowym i źródłowym	- metoda desk Research - metoda statystyki opisowej
Rozdział V	Czwarta pomocnicza hipoteza badawcza	Struktura i dynamika przemian finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu źródłowym	- metoda desk Research - metoda statystyki opisowej

Źródło: opracowanie własne.

6. Źródła badawcze

Przegląd literatury będący podstawą dla opracowania części teoretycznej pracy oparty został niemal wyłącznie na publikacjach anglojęzycznych, co podyktowane było tematyką pracy, ogniskującą się wokół zagadnień specyficznych dla Stanów Zjednoczonych. Analizę teoretyczną oparto na pozycjach poświęconych problematyce nierówności ekonomicznych, politycznych procesów decyzyjnych i wpływie finansowania kampanii wyborczych na rezultaty tych procesów. Wykorzystane w tym celu zostały: monografie naukowe (154 pozycje); artykuły naukowe (220 pozycji); raporty (42 pozycje); strony internetowe (83 pozycje).

Źródła wykorzystane w części badawczej pracy, w ramach której rozpatrzone zostały cztery główne zagadnienia pozwalające na weryfikację głównej hipotezy badawczej i pomocniczych hipotez badawczych, podzielono i przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Źródła badawcze

HIPOTEZA POMOCNICZA	ZAGADNIENIE	ŹRÓDŁA BADAWCZE
Pierwsza pomocnicza hipoteza badawcza	Struktura i dynamika przemian dystrybucji agregatu dochodu w Stanach Zjednoczonych	- World Inequality Database - załącznik I oraz załącznik II do publikacji „Distributional National Accounts: Methods and Estimates for the United States” - publikacje naukowe oparte na metodologii DINA
Pierwsza pomocnicza hipoteza badawcza	Struktura i dynamika przemian dystrybucji agregatu majątku w Stanach Zjednoczonych	- World Inequality Database - załącznik I oraz załącznik II do publikacji „Distributional National Accounts: Methods and Estimates for the United States” - publikacje naukowe oparte na metodologii DINA
Druga pomocnicza hipoteza badawcza	Podatki i transfery a dystrybucja agregatu dochodu w Stanach Zjednoczonych	- World Inequality Database - załącznik I oraz załącznik II do publikacji „Distributional National Accounts: Methods and Estimates for the United States” - publikacje naukowe oparte na metodologii DINA

Trzecia pomocnicza hipoteza badawcza	Regulacje prawne w zakresie przedmiotu i podmiotów federalnych procesów wyborczych oraz finansowania federalnych kampanii wyborczych	<ul style="list-style-type: none"> - Konstytucji Stanów Zjednoczonych - United States Statutes at Large - United States Reports - rozporządzenia administracyjne Federal Election Commission - raporty Congressional Research Service - publikacje naukowe i analizy prawne w badanym zakresie
Czwarta pomocnicza hipoteza badawcza	Struktura i dynamika przemian finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu, wydatkowym i źródłowym	<ul style="list-style-type: none"> - baza danych Federal Election Commission - baza danych OpenSecrets.org
Czwarta pomocnicza hipoteza badawcza	Struktura i dynamika przemian finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu źródłowym	<ul style="list-style-type: none"> - baza danych Federal Election Commission - baza danych OpenSecrets.org

Źródło: opracowanie własne.

7. Wyniki badań

Przyjęte założenia metodologiczne wyznaczyły cztery etapy badań własnych; dwa dla każdego z przyjętych wymiarów badawczych – nierówności ekonomicznych i finansowania federalnych kampanii wyborczych w Stanach Zjednoczonych. Każdy z etapów posłużył dostarczeniu **wniosków cząstkowych** niezbędnych do weryfikacji głównej hipotezy badawczej, będących jednocześnie podstawą dla **weryfikacji pomocniczych hipotez badawczych**: część 6.1 pierwszej pomocniczej hipotezy badawczej; 6.2 drugiej pomocniczej hipotezy badawczej; 6.3 trzeciej pomocniczej hipotezy badawczej; 6.4 czwartej pomocniczej hipotezy badawczej.

7.1. Nierówności ekonomiczne

Analiza dystrybucji agregatów dochodu i majątku w Stanów Zjednoczonych w latach 1970-2020, stanowiąca podstawę dla wnioskowania o nierównościach ekonomicznych, pozwoliła na wskazanie wniosków cząstkowych, które posłużyły weryfikacji pierwszej pomocniczej hipotezy badawczej. Wnioski cząstkowe, pozwalające zarówno na realizację celu pierwszego etapu badań, jak i przybliżające do weryfikacji głównej hipotezy badawczej, podzielono na dwie grupy. W pierwszej, odnoszącej się do dystrybucji dochodu w Stanów Zjednoczonych, wskazano, iż:

1. Nastąpił **wzrostu udziału górnych 10%** struktury dystrybucji, który odbywał się kosztem **zmniejszenia udziału 50%** najmniej zamożnych Amerykanów. Zmiana ta miała miejsce zarówno w przypadku dochodu narodowego przed opodatkowaniem (NIprt), jak i dochodu narodowego po opodatkowaniu (NIpst). Dla dolnych 50%, środkowych 40%, grupy od

górnym 10% do 1% i górnego 1%, w latach 1970 i 2020, udziały w NIprt wynosiły kolejno: 20,2% i 13,3%; 46,0% i 41,2%; 23,1% i 26,7%; 10,6% i 18,8%. Udziały dla wskazanych grup i okresów w NIpst, osiągały natomiast: 25,7% i 19,6%; 45,9% i 42,3%; 20,9% i 23,7%; 7,5% i 14,4%. Koncentracja dochodu rosła zatem zarówno dla NIprt, jak i NIpst. Podatki i transfery zmieniały wartości początkowe i końcowe udziałów, **nie zmieniając jednak istniejącego trendu.**

2. Nastąpił **spadek udziału dochodu z pracy względem dochodu z kapitału** w dochodzie z czynników produkcji (FI). Udziały dochodu z pracy (LI) i dochodu z kapitału (CI) w FI wynosiły 69,8% i 30,2% w 1970, ale już 60,2% i 41,3% w 2020. W latach 1970 i 2020, udziały pracy i kapitału wynosiły kolejno: 16,2% i 4,8% oraz 10,5% i 2,9% dla dolnych 50%; 36,6% i 8,7% oraz 27,6% i 13,6% dla środkowych 40%; 13,6% i 9,2% oraz 15,6% i 12,6% dla grupy od górnych 10% do górnego 1%; 3,3% i 7,5% oraz 6,6% i 12,1% dla górnego 1%. Grupa dolnych 50% była zatem jedyną, w której mimo wzrostu udziału kapitału w strukturze FI, **udział CI zmalał.**
3. Podatki i transfery spowodowały **wzrost udziału dolnych 50%** w strukturze dystrybucji, jednak redystrybucja jednocześnie **zwiększała dynamikę wzrostu udziałów górnego 1%.** Względem roku 1970, udziały w NIprt wynosiły w roku 2020 kolejno: 65,9% dla dolnych 50%; 89,6% dla środkowych 40%; 134,7% dla górnych 10%; a także 176,5% w przypadku górnego 1%. Po podatkach i transferach (NIpst) wskazana wartość wynosiła natomiast: 76,2% dla dolnych 50%; 92,3% dla środkowych 40%; 134,0% dla górnych 10%; 191,6% dla górnego 1%. Udziały górnego 1% **rosły zatem szybciej po niż przed zastosowaniem podatków i transferów.**

Druga grupa wniosków traktuje o dystrybucji majątku. W ramach analiz ich struktury, dynamiki jej przemian i znaczenia powyższych dla poziomu nierówności ekonomicznych w Stanach Zjednoczonych w latach 1970-2020, wskazano, że:

1. **Udział górnego 0,1%** uległ powiększeniu w ramach struktury majątku osobistego; udziały wszystkich pozostałych grup uległy natomiast zmniejszeniu. W latach 1970 i 2020, dla grupy dolnych 90%, grupy od górnych 10% do 1% i górnego 1%, udziały w majątku osobistym wyniosły kolejno: 31,0% i 28,4%; 41,5% i 36,2%; 28,5% i 35,4%. Największe przesunięcie miało miejsce w górnych 10%, w których jednak to górny 1% odpowiadał za wzrost udziału przypadający tej grupie. Powiększenie udziałów w obrębie górnego 1% również rozkładało się nierównomiernie. Udział grupy od górnego 1% do 0,1% uległ zmniejszeniu z 18,1% do 17,2% majątku osobistego. Udział górnego 0,1% powiększyły się zaś z 10,4% do 18,2%.

2. Dynamika wzrostu udziałów w dystrybucji majątku osobistego była pośród górnego 0,1% tym wyższa, im **wyższą podgrupę analizowano**. Względem roku 1970, wartości dynamiki wynosiły kolejno: 126,3% dla grupy od górnego 0,1% do 0,01%; 266,4% dla górnych od 0,01% do 0,001%; a w końcu 287,5% dla górnego 0,001%. W przypadku pozostałych 99,9% struktury dystrybucji nastąpił spadek udziałów: do 94,6% dla dolnych 90%; 87,3% dla grupy od górnych 10% do górnego 1%; a także 94,9% w grupie od górnego 1% do 0,1%.
3. **Wartości średnich majątków osobistych powiększyły się co najmniej trzykrotnie** we wszystkich grupach struktury dystrybucji, z wyłączeniem dolnych 50%, dla której to grupy wartości majątku pozostały na względnie stałym poziomie. Dla środkowych 40% wartości w roku 2020 wyniosły 308,3% tej z roku 1970; dla górnych 10% było to 339,3%; dla górnego 1% zaś 430,5%. Pośród górnego 0,1%, 0,01% i 0,001% dynamika wzrostu była o wiele wyższa. Wskazane grupy zdołały do roku 2020 powiększyć swoje majątki średnio do 621,8%, 934,4% i 1374,4% ich wartości z roku 1970.

Wnioski z analizy dystrybucji agregatów dochodu i majątku, jak również dynamiki obserwowanych przemian wskazanych agregatów, pozwalają stwierdzić, iż w badanym okresie Stany Zjednoczone doświadczyły znacznego pogłębienia nierówności ekonomicznych. Koncentracja, będąca z jednej strony skutkiem zmian w strukturze dystrybucji, z drugiej przyczyną nierówności ekonomicznych, wykazywała jednak znaczące różnice, specyficzne dla każdego z agregatów. Wzrost koncentracji dochodu powodował wzrost udziału górnych 10%; część wzrostu gospodarczego trafiająca do dolnych 90% systematycznie malała. Koncentracja w przypadku majątku oznaczała zaś ograniczenie grupy beneficjentów przemian dystrybucji jedynie do górnego 0,1%. Udziały dolnych 99,9% w roku 2020 były niższe niż ich wartości z roku 1970; dla dolnych 50% niezmiennie pozostały nawet realne, średnie wartości majątku osobistego.

7.2. Redystrybucja a nierówności ekonomiczne

Analiza redystrybucji w Stanach Zjednoczonych w latach 1970-2020 pozwoliła na wskazanie wniosków cząstkowych w zakresie efektywności zastosowania podatków i transferów jako środków przeciwdziałania wzrostowi nierówności ekonomicznych, stanowiących podstawę dla weryfikacji drugiej pomocniczej hipotezy badawczej. Wnioski cząstkowe drugiego etapu badań własnych stanowiły zarazem część podstawy dla weryfikacji głównej hipotezy badawczej. Prezentowane wnioski cząstkowe podzielono na dwie grupy. Pierwsza, odniosła się do wartości i przemian obciążeń podatkowych NIprt oraz ich konsekwencji dla efektywności redystrybucji Stanów Zjednoczonych, w której wskazano, iż:

1. Wpływy podatkowe Stanów Zjednoczonych w latach 1970-2020 **uległy zmniejszeniu** z 28,9% do 27,7% NIprt powiększonego o zyski kapitałowe podlegające opodatkowaniu (TCG). Uwzględnienie kosztów prywatnego ubezpieczenia zdrowotnego, obowiązkowego i powszechnego obciążenia wynagrodzeń za pracę, nie mającego charakteru podatkowego wskazuje zaś, iż **opodatkowanie wyrażone jako część NIprt powiększonego o TCG wzrosło** z 30,4% do 34,8%.
2. Zmniejszenie wpływów podatkowych powodowało **zmniejszeniem obciążeń dochodu z kapitału**. Całkowita ich wartość zmalała z 37,2% do 21,2% NIprt i TCG. **Obciążenie podatkowe dochodu z pracy natomiast wzrosło**, powiększając się w latach 1970-2020 o 4,6% NIprt i TCG. Uwzględnienie kosztów prywatnego ubezpieczenia zdrowotnego, pomniejszającego LI, dodatkowo powiększyło wartość obciążenia tej kategorii FI. W tym ujęciu, opodatkowanie LI w badanym okresie wzrosło z 21,1% do 33,5%.
3. Zmiany w obciążeniach FI, pracy i kapitału, spowodowały **splaszczanie progresywności systemu podatkowego Stanów Zjednoczonych**. Wzrost opodatkowania LI, przy jednoczesnym zmniejszeniu obciążeń CI, którego udział w strukturze FI powiększa się wraz ze wzrostem rangi percentylowej, były tego przyczyną. W rezultacie, na przestrzeni lat 1970-2020, opodatkowanie wyrażone jako część NIprt i TCG malało tym bardziej, im wyższa grupa struktury dystrybucji była rozpatrywana.
4. Utraty zdolności przeciwdziałania nierównościom ekonomicznym powodowana była **nierównomiernym rozłożeniem korzyści i strat** wynikających ze zmian obciążeń podatkowych w latach 1970-2020. Względem początku badanego okresu obciążenia podatkowe w roku 2020 wynosiły kolejno: 103,2% dla dolnych 50%; 103,4% dla środkowych 40%; 88,3% dla górnych 10%; 73,6% dla górnego 1%; 64,2% dla górnego 0,1%; oraz 43,7% dla 400 najbogatszych podmiotów. Zmiany przyniosły **zatem pozytywny efekt finansowy zaledwie w obrębie górnych 10%**; tym większy, im wyższa część struktury dystrybucji była analizowana.

Druga grupa wniosków poświęcona jest **transferom**. Analiza ich zakresu, przemian i znaczenia dla niwelowania dysproporcji ekonomicznych w Stanach Zjednoczonych wskazała, że:

1. **Wartość transferów** wzrosła z 7,7% w roku 1970 do 17,0% NIpst na końcu badanego okresu. Dominującym czynnikiem odpowiedzialnym za obserwowany wzrost wydatków transferowych były dwie kategorie świadczeń niefinansowych z grupy pozostałych transferów rządowych: Medicare i Medicaid. Wartość pierwszego z programów wzrosła w latach 1970-2020 o 3,5% NIpst; druga o 2,8% NIpst. Pozostałe analizowane kategorie, to jest świadczenia emerytalne i pozostałe świadczenia Social Security, a także świadczenia

finansowe w ramach pozostałych transferów rządowych, **utrzymywały się na podobnym, stałym poziomie.**

2. Przełożenie wzrostu transferów na konsekwencje dla struktury dystrybucji wskazało, iż każda z badanych grup doświadczyła wzrostu wpływów transferowych, ale **korzyści te nie były rozłożone równomiernie.** Analiza średnich udziałów transferów rządowych jako części średniego NIpst wykazała, iż względem roku 1970, wartości transferów w roku 2020 wynosiły 136,7% dla dolnych 50%; 310,3% dla środkowych 40%; 386,5% dla górnych 10%; oraz 291,7% w przypadku górnego 1%.
3. Różnice w dynamice dla wyszczególnionych grup struktury dystrybucji powodowały rosnące **ograniczenie efektywności transferów w przeciwdziałaniu dysproporcjom** w dystrybucji NIpst. Średnie udział transferów wyrażonych jako część średniego NIpst dla lat 1970 i 2020 potwierdzały ten wniosek, wynosząc kolejno: 9,5% i 13,0% dla dolnych 50%; 8,0% i 24,8% dla środkowych 40%; 5,6% i 21,7% dla górnych 10%; i w końcu 5,9% i 17,3% dla górnego 1%. Badana wielkość była większa dla środkowych 40% (od roku 1990), a nawet górnych 10% (od roku 2004), niż ta uzyskiwana przez dolne 50%. Osłabieniu efektywności transferów towarzyszyło zatem również przesunięcie **korzyści z nich płynących w górę struktury dystrybucji.**

Wspólną konkluzją dla zaprezentowanych wniosków jest wskazanie, iż na przestrzeni badanego okresu redystrybucja w Stanach Zjednoczonych, ich system podatkowy i płatności transferowe, nie tylko nie pozwalały powstrzymać wzrostu nierówności ekonomicznych, ale w znacznym stopniu się do niego przyczyniały. Większy udział w generowaniu wzrostu nierówności ekonomicznych przypadła podatkom. Zmniejszenie opodatkowania CI, przy jednoczesnym wzroście obciążenia LI i wzroście udziału CI w strukturze FI, doprowadziło do wypłaszczenia systemu podatkowego. Przejście od znacznego stopnia progresywności opodatkowania do niemal jej likwidacji powodowało na przestrzeni lat 1970-2020 pojawienie się pozytywnych rezultatów finansowych dla górnych grup struktury dystrybucji, co dodatkowo powiększało dynamikę wzrostu nierówności ekonomicznych. Transfery, choć w dalszym ciągu powodowały zmniejszenie nierówności ekonomicznych, w roku 2020 robiły to znacznie mniej efektywnie niż na początku badanego okresu. Różnice w dynamice zmian wartości transferów powodowały zaś, że coraz większa ich część trafiała nie do dolnych 50%, a środkowych 40% i górnych 10%, dodatkowo osłabiając efektywność przeciwdziałania wzrostowi nierówności ekonomicznych.

7.3. Finansowanie federalnych kampanii wyborczych

Analiza finansowania federalnych kampanii wyborczych w Stanach Zjednoczonych w latach 1975-2020, na którą składała się analiza jakościowa i ilościowa, regulacji prawnych oraz wartości finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu wydatkowym, pozwoliły na wskazanie wniosków cząstkowych i weryfikację trzeciej pomocniczej hipotezy badawczej. Wskazane wnioski cząstkowe dostarczyły również podstaw dla weryfikacji głównej hipotezy badawczej. W ramach uzyskanych wniosków cząstkowych ponownie wyróżniono dwie grupy. W pierwszej z nich, odnoszącej się do wartości i dynamik wydatków na federalne kampanie wyborcze, wskazano, iż:

1. Procesy wyborcze władz federalnych, władzy wykonawczej i władzy ustawodawczej, które posiadają kompetencje w zakresie podatków i transferów, a tym samym efektywności redystrybucji, doświadczyły pogłębienie profesjonalizacji i personalizacji kampanii wyborczych. W konsekwencji, spowodowało to wzrost **kapitałochłonności** kampanii wyborczych wskazanych procesów wyborczych, powodowany stosowaniem rosnącego wachlarza coraz bardziej złożonych narzędzi oddziaływania na wyborców.
2. **Proces deregulacji** systemu prawnych obostrzeń ustanowiony przez *Federal Election Campaign Act (FECA)* z roku 1971 oraz uzupełniających ją aktów prawnych z lat 1972-1974, będący następstwem wyroków Sądu Najwyższego z lat 1976-1996 powodował przede wszystkim wzrost znaczenia **soft money**, środków niepodlegających regulacjom FEC. Atrakcyjność tej formy finansowania, wynikająca z brak realnych ograniczeń, co najmniej od roku 1992, w którym zobowiązano partie polityczne do raportowania wydatków soft money, powodowała znaczący wzrost udziału wydatków zewnętrznych w finansowaniu federalnych kampanii wyborczych.
3. *Bipartisan Campaign Reform Act (BCRA)* z roku 2002, kompleksowa reforma FECA z roku 1971, powstrzymała napływ **soft money** zakazując pozyskiwania tego rodzaju środków przez partie polityczne. Zapoczątkowała ona również kolejny etap deregulacji, którego źródłem ponownie stał się Sąd Najwyższy. W wyniku orzeczeń z lat 2008-2016, a także istniejących już wcześniej aktów prawnych, coraz większy udział w finansowaniu kampanii wyborczych zyskiwały **wydatki zewnętrzne**, tym razem realizowane przez SuperPAC i HybridPAC. W następstwie *Citizens United v. FEC* i *SpeechNow.org v. FEC*, możliwe stało się niemal nieograniczone finansowanie federalnych kampanii wyborczych przez podmioty działające niezależnie i bez koordynacji z kandydatami i partiami politycznymi.

Druga część poświęcona ilościowej analizie finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu wydatkowym, pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków cząstkowych:

1. **Finansowanie federalnych kampanii wyborczych w ujęciu wydatkowym wzrosło w cyklach wyborczych 1976-2020 kilkunastokrotnie.** Całkowita wartość wydawanych środków powiększyła się z 968 076 915 USD w roku 1976 do 11 147 303 437 USD w ostatnim z badanych cykli wyborczych. Wzrost ten wynikał zarówno z powiększenia realnej wartości darowizn (w cyklach 1976-2020, z 986 076 915 USD do 7 857 601 536 USD), jak również wydatków zewnętrznych (w cyklach 1992-2020, z 196 740 893 USD do 3 289 701 901 USD).
2. Od cyklu 1992 powiększał się **udział wydatków zewnętrznych** w wydatkach całkowitych, który następował pomimo równoczesnego wzrostu wartości darowizn. Wzrost wydatków zewnętrznych odbywał się w dwóch okresach – 1992-2002 i 2004-2020. Wzrost w cyklach 1992-2002 spowodowany był wydatkami soft money partii politycznych, które w cyklach 1992, 1996 i 2002 osiągały 9,1%, 17,9% i 33,2% udziału w wydatkach całkowitych. Dla cykli 2004, 2012 i 2020, kiedy wzrastały pozostałe kategorie wydatków zewnętrznych, ich udziały przy znacznie wyższych wartościach wydatków całkowitych wynosiły kolejno 16,1%, 27,6% i 29,5%.
3. Wzrost udziału wydatków zewnętrznych wynikał z różnic w dynamice poszczególnych kategorii finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu wydatkowym. Wydatki zewnętrzne doświadczyły zmian o **najwyższej dynamice**; dla średniej z okresu 2004-2020 względem średniej cykli wyborczych 1992-2002 dynamika osiągnęła 305,5%; dla cyklu wyborczego 2020 względem cyklu 1992 było to 2008,3%. Dynamika darowizn dla cyklu 2020 wyniosła natomiast 811,7% względem cyklu 1976 o **wiele mniej**, pomimo znacznie dłuższej perspektywie czasowej. Mimo różnic w wielkości dynamiki, w obu wypadkach wzrost wartości był wysoki, co ostatecznie sprawiło, iż wartości finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu wydatkowym dla cyklu 2020 stanowiły 11-krotność tych z cyklu 1976, co wiązało się z **dynamiką na poziomie 1151,5%**.

Podsumowując wnioski w zakresie analizy jakościowej i ilościowej finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu wydatkowym, wskazać należy przede wszystkim wzrost wartości wydatków, który nastąpił w badanym okresie. Przyczyną obserwowanego wzrostu wydatków były zmiany w zakresie prawnych regulacji finansowania federalnych kampanii wyborczych. Pomimo dwóch prób ograniczenia wydatków z lat 1972-1974 i z roku 2002, fale deregulacji następujące w następstwie reform FECA i BCRA przynosiły jeszcze większą swobodę działania podmiotów finansujących, nawet jeśli oficjalnie jedynie w formie nieskoordynowanej z kandydatami. Zmiany prawnych obostrzeń wraz z potrzebą finansowego wsparcia powodowaną wzrostem kapitałochłonności kampanii wyborczych, z każdym kolejnym

cyklem wyborczym przynosiły nowe rekordy wartości finansowania, zarówno regulowanych darowizn, jak i umykających ograniczeniom wydatków zewnętrznych.

7.4. Źródła finansowania federalnych kampanii wyborczych

Analiza finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu źródłowym dla Stanów Zjednoczonych w cyklach wyborczych 1976-2020, obejmująca badania struktury, dynamiki i koncentracji źródeł finansowania w formie darowizn i wydatków zewnętrznych, pozwoliła na wskazanie wniosków cząstkowych będących podstawą dla weryfikacji czwartej pomocniczej hipotezy badawczej. Wnioski cząstkowe w tym zakresie wykorzystano również do weryfikacji głównej hipotezy badawczej. Wyróżniono dwie grupy wniosków cząstkowych. Pierwsza z grup zawarła konkluzje na temat struktury, przemian i koncentracji **źródeł darowizn**, pośród których wskazano, iż:

1. We wszystkich trzech analizowanych procesach wyborczych nastąpił znaczący **wzrost wartości darowizn indywidualnych**. Zmiana ta najsilniej przejawiała się w prezydenckich kampaniach wyborczych, największy udział w finansowaniu których posiadały podmioty indywidualne; wartość darowizn indywidualnych we wskazanym procesie wyborczym wzrosła z 193 311 967 USD w cyklu 1976 do 1 956 151 965 USD cyklu 2020. W przypadku pozostałych procesów wyborczych, mimo niższych wartości granicznych, wzrost darowizn indywidualnych był równie wysoki. W okresie 1976-2020 z 122 400 530 USD do 1 758 089 087 USD dla kampanii wyborczych Senatu; z 175 066 651 USD do 1 330 830 191 USD w przypadku Izby Reprezentantów.
2. Wzrostowi wartości darowizn indywidualnych towarzyszyło **pogłębienie koncentracji ich źródeł**. Analiza struktury całkowitych darowizn indywidualnych, a więc darowizn osób fizycznych przekazywanych bezpośrednio kandydatom, jak i pośrednio przez PAC i partie polityczne, wykazała wzrost udziału dużych darczyńców. W cyklach 1976-2020 udziały małych i dużych darowizn zmieniły się z 55,2% i 44,8% na 24,0% i 76,0% całkowitych darowizn indywidualnych. Udział dużych darczyńców w grupie dorosłych Amerykanów, mimo kilkukrotnego wzrostu, pozostawał niewielki; w rekordowym cyklu wyborczym 2020 osiągając zaledwie 1,4%.
3. Wartości całkowitych darowizn indywidualnych **otrzymywane przez kandydatów federalnych wzrosły**. Średnie wartości w cyklu 2020 kolejno dla procesów wyborczych prezydenta, Senatu oraz Izby Reprezentantów względem początku badanego okresu, wynosiły 463,0%, 692,7% i 320,7%. Najwyższe całkowite darowizny indywidualne

otrzymane przez pojedynczych kandydatów wskazanych procesów wyborczych wyniosły zaś 1115,2%, 2213,0% i 667,9% wartości z cyklu 1970.

Druga grupa wniosków traktuje natomiast o **źródłach wydatków zewnętrznych**. W ramach analiz ich struktury, przemian i koncentracji w cyklach wyborczych 1992-2020 wskazano, że:

1. Struktura źródeł wydatków zewnętrznych w całym badanym okresie zdominowana była przez **kategorie niepodlegającym limitom finansowania**. W cyklach 1992-2002 funkcję tę spełniało soft money partii politycznych. Od cyklu 2004 ograniczenie dostępu do *soft money* spowodowało napływ wydatków zewnętrznych w postaci PAC i Party Independent Expenditures. Limity wydatków nałożone na te podmioty prawne spowodowała, że wraz z pojawieniem się nowych możliwości finansowania ich udziały malały; dla obu kategorii z 99,9% w cyklu 2004 do zaledwie 15,3% w cyklu 2020. Wzrastały pozostałe podkategorie Independent Expenditures: SuperPAC (do 64,9%); HybridPAC (do 17,7%).
2. Zmianom struktury źródeł wydatków zewnętrznych towarzyszył **wzrostu ich wartości**. PAC i party independent expenditures, pomimo znaczącego spadku udziałów w strukturze źródeł wydatków zewnętrznych, w całym badanym okresie utrzymywały zbliżone wartości; kolejno od 46 925 861 USD do 148 257 687 USD dla PAC i independent Expenditures; od 226 876 606 USD do 393 499 533 USD dla Party Independent Expenditures. Pozostałe podkategorie independent expenditures powiększały natomiast swoje wartości, w cyklu wyborczym 2020 osiągając wartości: 2 019 535 095 USD (SuperPAC); 552 212 295 USD (HybridPAC); 91 981 441 USD (Persons other than Political Committees).
3. Większe możliwości i w konsekwencji wartości finansowania, powodowane powstaniem nowych dróg finansowania wynikających ze zmian regulacji prawnych, przyczyniły się do pogłębienia koncentracji źródeł wydatków zewnętrznych, **ale przede wszystkim wzrostu ich udziału w strukturze finansowania**. Zaledwie 50 osób prawnych dostarczało średnio do 65,19% środków wydawanych przez SuperPAC, HybridPAC oraz Persons other than Political Committees w cyklach 2004-2020, co dla cyklu 2020 oznaczało 1 877 872 183 USD. Suma indywidualnego wsparcia finansowego 50 osób fizycznych o najwyższych wydatkach w cyklu 2020 wyniosła 1 226 903 982 USD; najwyższa wartość indywidualna zaś 215 100 000 USD.

Wspólną konkluzją dla analizy finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu źródłowym jest wskazanie, iż obu przypadkach, darowizn i wydatków zewnętrznych, nastąpił zarówno istotne przemiany struktury poszczególnych kategorii źródeł, jak i wzrost koncentracji dla całych form finansowania. Źródła darowizn zdominowała kategoria darowizn indywidualnych, w ramach której z kolei coraz większy udział na przestrzeni badanego okresu

uzyskiwały duże darowizny, zapewniane przez marginalną część dorosłych Amerykanów; jednocześnie rosły średnie i najwyższe wartości darowizn otrzymywanych przez kandydatów. Większość wydatków zewnętrznych zapewniała zaś ta forma finansowania, które w danym momencie pozwalała na największą swobodę. W cyklach 1992-2002 były to soft money partii politycznych; po cyklu 2004 – SuperPAC i HybridPAC.

8. Wnioski końcowe

Rezultaty badań dystrybucji agregatów dochodu i majątku, ich struktury oraz dynamiki, pozwoliły na **pozytywną weryfikację pierwszej pomocniczej hipotezy badawczej**: *w latach 1970-2020 w Stanach Zjednoczonych nastąpił wzrost koncentracji agregatów dochodu i majątku na rzecz górnych percentyli struktury dystrybucji, powodując wzrost nierówności ekonomicznych*. Badania dowiodły, iż wzrost koncentracji dochodu powodował powiększający się udział górnych 10% struktury dystrybucji; część wzrostu gospodarczego trafiająca do dolnych 90% natomiast systematycznie malała. Zmian struktury dystrybucji zagregowanego majątku oznaczała zaś ograniczenie grupy beneficjentów przemian jedynie do górnego 0,1%. Udziały dolnych 99,9% w roku 2020 były niższe niż ich wartości z roku 1970; dla dolnych 50% niezmiennie pozostały także realne, średnie wartości majątku osobistego.

Badania redystrybucji w Stanach Zjednoczonych dostarczyły rezultatów, które stały się podstawą dla **pozytywnej weryfikacji drugiej pomocniczej hipotezy badawczej**: *zmiany w zakresie podatków i transferów w latach 1970-2020 przyczyniły się do obniżenia efektywności redystrybucji w Stanach Zjednoczonych i spowodowały zwiększenie udziałów górnych percentyli struktury dystrybucji w agregatach dochodu i majątku*. Zmniejszenie opodatkowania CI, przy jednoczesnym wzroście obciążenia LI i wzroście udziału CI w strukturze FI, był główną przyczyną wypłaszczenia systemu podatkowego Stanów Zjednoczonych. Niemal całkowite zniesienie realnej progresywności opodatkowania przyczyniało się w latach 1970-2020 do pozytywnych skutków finansowych dla górnych grup struktury dystrybucji, dodatkowo powiększając dynamikę pogłębiania nierówności ekonomicznych. Mimo, ograniczenia ekonomicznych dysproporcji przez transfery, w roku 2020 ich efektywność była o wiele niższa niż na początku badanego okresu. Zróżnicowana dynamika zmian wartości transferów powodowały zaś, że coraz większa ich część trafiała nie do dolnych 50%, a środkowych 40% i górnych 10% struktury dystrybucji, dodatkowo osłabiając efektywność przeciwdziałania wzrostowi nierówności ekonomicznych.

Efekty analiz jakościowej i ilościowej finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu wydatkowym pozwoliły na **pozytywną weryfikację trzeciej pomocniczej hipotezy badawczej**: *zmiany regulacji prawnych finansowania federalnych kampanii wyborczych w Stanach Zjednoczonych spowodowały zwiększenie możliwości finansowania w zakresie ilościowym i podmiotowym, co przełożyło się na wzrost jego wartości w ujęciu wydatkowym w latach 1975-2020. Źródłem opisanego wzrostu wydatków były przede wszystkim modyfikacje prawnych regulacji finansowania federalnych kampanii wyborczych. Deregulacje następujące po reformach FECA i BCRA przynosiły jeszcze większą swobodę finansowania, nawet jeśli zmuszały podmioty do działalności nieskoordynowanej. Zmiany prawne i stale rosnąca potrzeba finansowania powodowana wzrostem kapitałochłonności kampanii wyborczych, z każdym kolejnym cyklem wyborczym niosła rekordowe wartości wydatków.*

Badania źródeł finansowania federalnych kampanii wyborczych zapewniły podstawę dla **pozytywnej weryfikacji czwartej pomocniczej hipotezy badawczej**: *zmiana struktury finansowania federalnych kampanii wyborczych w ujęciu źródłowym w Stanach Zjednoczonych w latach 1975-2020 pogłębiła uzależnienie kandydatów federalnych od osób fizycznych i prawnych o wysokich wartościach wydatków. Na przestrzeni badanego okresu źródła darowizn coraz silniej dominowane były przez darowizny indywidualne, które z kolei w coraz większym stopniu opierały się na finansowaniu dużych darczyńców, stanowiących marginalną część amerykańskiego społeczeństwa; jednocześnie średnie i najwyższe wartości darowizn trafiające do kandydatów nieustannie rosły. Większość wydatków zewnętrznych zapewniana była zaś z wykorzystaniem tych form finansowania, które w danym momencie pozwalała na największą swobodę działania. Dla cykli 1992-2002 wiązało się to z dominacją soft money partii politycznych; po cyklu 2004 – skrajnie skoncentrowanych SuperPAC i HybridPAC.*

Wnioski cząstkowe, uzyskane w drodze weryfikacji pomocniczych hipotez badawczych dostarczyły podstaw, które pozwoliły na dokonanie **pozytywnej weryfikacji głównej hipotezy badawczej**: *Proces wyborczy Stanów Zjednoczonych pozwala osobom fizycznym i prawnym na finansowe wsparcie działalności politycznej, a tym samym umożliwia wykorzystanie przewagi ekonomicznej do promowania określonych koncepcji polityki gospodarczej, w konsekwencji prowadząc do pogłębienia nierówności ekonomicznych.*

Zrealizowane badania dowiodły, iż w rzeczywistości zamiast ograniczać wzrost nierówności ekonomicznych, podatki i transfery nie tylko towarzyszyły wzrostowi koncentracji w dystrybucji agregatów dochodu i majątku, ale również nasilały obserwowane przemiany. Przyczyny zawodności redystrybucji, powodowane zmianą politycznej koncepcji, a nie skutecznością jej egzekwowania, utożsamiono z procesem przejścia polityki. Zbieżność

beneficjentów zmian w zakresie podatków i transferów z grupą osób zapewniających większość finansowego wsparcia kandydatów, dostarczyły dowodów potwierdzających istnienie tego rodzaju wzajemnie korzystnej relacji. Uzależnienie finansowania federalnych kampanii wyborczych, a wraz z nimi rywalizujących kandydatów, od środków finansowych ograniczonej grupy wyborców zdolnych i gotowych do wsparcia politycznych konkurentów, przyczyniało się do ukierunkowania responsywności polityki na postulaty przede wszystkim zamożnych obywateli. Przychylność interesom górnych percentyli struktury dystrybucji, w konsekwencji, prowadziła do przemian w dystrybucji zagregowanego dochodu wynikających z przyczyn o charakterze politycznym, podatków i transferów, a przez to do pogłębienia nierówności ekonomicznych.

Wskazano jednocześnie, iż zidentyfikowany problem ma charakter bliższy narzędziu oddziaływania na proces decyzyjny państwa niż działaniom o charakterze korupcyjnym. Przemiany finansowania powodowały powstawanie barier w rynkowym ujęciu procesu wyborczego, nasilając ukierunkowanie polityki także w wymiarze polityki gospodarczej, co stanowiło kluczowy wniosek badań własnych. Ponadto, dowiedziono, że wzrost dysproporcji dystrybucji agregatów dochodu i majątku staje się w tym ujęciu zarówno konsekwencją, jak i czynnikiem pogłębiającym koncentrację finansowania federalnych kampanii wyborczych. **Wzrost nierówności ekonomicznych i koncentracji źródeł finansowania to wzajemnie napędzające się procesy**, które sprzyjały występowaniu zjawiska przejęcia polityki, a więc rozwiązań korzystnym dla grup finansujących kampanie wyborcze. Wskazano, co w toku badań zostało potwierdzone, iż responsywność polityki ukierunkowana była głównie na postulaty górnych grup struktury dystrybucji; grup zapewniających większość środków niezbędnych do realnego udziału w politycznej rywalizacji. W efekcie, nierówności ekonomiczne ulegały pogłębieniu, a to ponownie wzmagало koncentrację źródeł finansowania federalnych kampanii wyborczych.

Załącznik 1. Spis treści rozprawy doktorskiej

WSTĘP	8
Rozdział I – Nierówności ekonomiczne	16
Podrozdział 1. Dochód i majątek	16
1.1.1. <i>Historyczne i współczesne ujęcie majątku</i>	16
1.1.2. <i>Historyczne i współczesne ujęcie dochodu</i>	21
Podrozdział 2. Dystrybucja	26
1.3.1. <i>Historyczne ujęcie dystrybucji</i>	26
1.3.2. <i>Współczesne ujęcie dystrybucji</i>	28
Podrozdział 3. Nierówności ekonomicznych	31
1.3.1. <i>Koncepcje nierówności ekonomicznych</i>	31
1.3.2. <i>Metody pomiaru nierówności ekonomicznych</i>	34
1.3.2.1. <i>Metody syntetyczne</i>	35
1.3.2.2. <i>Metody strukturalne</i>	39
1.3.3. <i>Źródła informacji o nierównościach ekonomicznych</i>	42
1.3.4. <i>Charakterystyka współczesnych nierówności ekonomicznych</i>	44
1.3.4.1. <i>Nierówności dochodowe na świecie</i>	44
1.3.4.2. <i>Nierówności majątkowe na świecie</i>	48
Podrozdział 4. Przyczyny wzrostu nierówności ekonomicznych	51
1.4.1. <i>Teoretyczne ujęcie przyczyn wzrostu nierówności ekonomicznych</i>	51
1.4.2. <i>Empiryczne ujęcie przyczyny wzrostu nierówności ekonomicznych</i>	55
1.4.2.1. <i>Gospodarcze przyczyny wzrostu nierówności ekonomicznych</i>	56
1.4.2.2. <i>Spoleczne przyczyny wzrostu nierówności ekonomicznych</i>	62
1.4.2.3. <i>Polityczne przyczyny wzrostu nierówności ekonomicznych</i>	64
Rozdział II – Proces wyborczy	71
Podrozdział 1. System polityczny	71
2.1.1. <i>Definicja systemu politycznego</i>	71
2.1.2. <i>Typologia systemów politycznych</i>	74
2.1.3. <i>Demokracja bezpośrednia, pośrednia i liberalna</i>	77
2.1.4. <i>Proces decyzyjny w demokracjach liberalnych</i>	80
Podrozdział 2. Regulacje wyborcze	82
2.2.1. <i>Systemy wyborcze</i>	82
2.2.2. <i>Źródła regulacji wyborczych</i>	85
Podrozdział 3. Kampanie wyborcze	88
2.3.1. <i>Kampanie wyborcze w procesie wyborczym</i>	88
2.3.2. <i>Współczesne formy kampanii wyborczych</i>	91
2.3.3. <i>Finansowanie kampanii wyborczych</i>	95
2.3.4. <i>Konsekwencje wzrostu kapitałochłonności</i>	98
Podrozdział 4. Proces wyborczy jako przyczyna nierówności ekonomicznych	101
2.4.1. <i>Nierówności polityczne</i>	102

2.4.2. Proces wyborczy a responsywność	107
2.4.3. Równość szans w procesie wyborczym a responsywność	109
2.4.4. Przejście polityki a wzrost nierówności ekonomicznych	113
Rozdział III – Metodologia.....	120
Podrozdział 1. Konstrukcja badań własnych.....	120
3.1.1. Ramowy schemat badań własnych.....	121
3.1.2. Struktura badań własnych.....	123
3.1.2.1. Pierwszy wymiar badawczy.....	123
3.1.2.2. Drugi wymiar badawczy.....	124
3.1.3. Okres badawczy.....	125
Podrozdział 2. Metody badawcze.....	127
3.2.1. Ogólne metody badawcze	128
3.2.1.1. Metody pozyskania danych badawczych	128
3.2.1.2. Metody opracowania i analizy danych badawczych	129
3.2.1.3. Metody weryfikacji głównej hipotezy badawczej.....	131
3.2.2. Szczegółowe metody badawcze	132
3.2.2.1. Nierówności ekonomiczne	132
3.2.2.2. Redystrybucja	134
3.2.2.3. Regulacje procesu wyborczego	136
3.2.2.4. Finansowanie federalnych kampanii wyborczych.....	137
Podrozdział 3. Źródła badawcze	139
3.3.1. Nierówności ekonomiczne.....	139
3.3.2. Redystrybucja.....	140
3.3.3. Regulacje procesu wyborczego.....	141
3.3.4. Finansowanie federalnych kampanii wyborczych	142
Rozdział IV – Nierówności ekonomiczne w Stanach Zjednoczonych	144
Podrozdział 1. Nierówności dochodowe	144
4.1.1. Przedmiot analizy.....	144
4.1.2. Struktura dochodu narodowego.....	147
4.1.3. Struktura dochodu z czynników produkcji	151
4.1.4. Dynamika nierówności dochodowych.....	154
Podrozdział 2. Nierówności majątkowe.....	158
4.2.1. Przedmiot analizy.....	158
4.2.2. Struktura majątku osobistego	160
4.2.3. Dynamika nierówności majątkowych.....	164
Podrozdział 3. Redystrybucja a nierówności ekonomiczne.....	169
4.3.1. Przedmiot analizy.....	169
4.3.1.1. Podatki.....	169
4.3.1.2. Transfery.....	173
4.3.2. Podatki a dystrybucja dochodu narodowego przed opodatkowaniem.....	175

4.3.3. <i>Transfery a nierówności ekonomiczne</i>	182
Rozdział V – Proces wyborczy w Stanach Zjednoczonych	187
Podrozdział 1. Regulacje procesu wyborczego	187
5.1.1. <i>Przedmiot analizy</i>	187
5.1.2. <i>Proces wyborczy władz federalnych</i>	189
5.1.2.1 <i>Władza wykonawcza</i>	189
5.1.2.1 <i>Władza ustawodawcza</i>	192
5.1.3. <i>Regulacje finansowania kampanii wyborczych</i>	195
5.1.3.1. <i>Federal Election Campaign Act</i>	195
5.1.3.2. <i>Bipartisan Campaign Reform Act</i>	199
Podrozdział 2. Ujęcie wydatkowe finansowania federalnych kampanii wyborczych	206
5.2.1. <i>Przedmiot analizy</i>	207
5.2.2. <i>Struktura darowizn i wydatków zewnętrznych</i>	209
5.2.3. <i>Dynamika darowizn i wydatków zewnętrznych</i>	213
Podrozdział 3. Ujęcie źródłowe finansowania federalnych kampanii wyborczych	216
5.3.1. <i>Przedmiot analizy</i>	216
5.3.2. <i>Struktura i dynamika darowizn</i>	218
5.3.3. <i>Struktura i dynamika wydatków zewnętrznych</i>	227
Rozdział VI – Konkluzje	236
Podrozdział 1. Wnioski cząstkowe	236
6.1.1. <i>Nierówności ekonomiczne</i>	236
6.1.2. <i>Redystrybucja a nierówności ekonomiczne</i>	238
6.1.3. <i>Finansowanie federalnych kampanii wyborczych</i>	241
6.1.4. <i>Źródła finansowania federalnych kampanii wyborczych</i>	243
Podrozdział 2. Wnioski ogólne	246
6.2.1. <i>Podsumowanie badań własnych</i>	246
6.2.2. <i>Weryfikacja głównej hipotezy badawczej</i>	252
ZAKOŃCZENIE	256
BIBLIOGRAFIA	260
SPIS WYKRESÓW	282
SPIS TABEL	285
SPIS ILUSTRACJI	286